

EL CONTRACTE DE MANDAT EN EL CODI CIVIL DE CATALUNYA

Pedro del Pozo Carrascosa
Catedràtic de Dret Civil
Universitat de Barcelona

Resum

Aquest treball és un estudi complet del mandat, contracte en el qual una persona, anomenada *mandatari*, s'obliga a gestionar en nom i per compte d'una altra, anomenada *mandant*, els afers jurídics que aquest li encarrega, d'acord amb les seves instruccions. L'estudi es fa a partir de la regulació dels articles 622-21 a 622-39 del Codi civil de Catalunya (CCCat), aprovats per la Llei 3/2017, de 15 de febrer, que va aprovar el llibre sisè d'aquest codi. En el text es tracten qüestions com ara el concepte de *mandat*, la seva relació amb la figura de la representació, l'àmbit, l'extensió i la durada del mandat, les instruccions que el mandant dona al mandatari, l'actuació extralimitada del mandatari, els conflictes d'interessos entre les parts, la remuneració, la cessió de l'execució del mandat, el deure de diligència del mandatari, el deure de cooperació del mandant, l'extinció del mandat i la rendició de comptes.

Paraules clau: mandat, representació, Codi civil de Catalunya.

EL CONTRATO DE MANDATO EN EL CÓDIGO CIVIL DE CATALUÑA

Resumen

Este trabajo es un estudio completo del mandato, contrato por el que una persona, llamada *mandatario*, se obliga a gestionar en nombre y por cuenta de otra, llamada *mandante*, los asuntos jurídicos que esta le encarga, de acuerdo con sus instrucciones. El estudio se lleva a cabo a partir de la regulación de los artículos 622-21 a 622-39 del Código civil de Cataluña, aprobados por la Ley 3/2017, de 15 de febrero, de aprobación del libro sexto de este código. En el comentario se abordan cuestiones como el concepto de *mandato*, su relación con la figura de la representación, el ámbito, la extensión y la duración del mandato, las instrucciones que el mandante dirige al mandatario, la actuación extralimitada de este, los conflictos de intereses entre las partes, la remuneración, la cesión de la ejecución del mandato, el deber de diligencia del mandatario, el deber de cooperación del mandante, la extinción del mandato y la rendición de cuentas.

Palabras clave: mandato, representación, Código civil de Cataluña.

THE CONTRACT OF MANDATE IN THE CIVIL CODE OF CATALONIA

Abstract

This comment is a complete study of the mandate, a contract in which a person undertakes to manage on behalf of another person the legal affairs that this person entrusts to him, in accordance with his instructions. The study is based on the regulation of articles 622-21 to 622-39 of the Civil Code of Catalonia, approved by Law 3/2017, of February 15, which approved the sixth book of this code. The article deals with questions such as the concept of *mandate*, its relationship with the figure of the representation, the scope, the extension and the duration of the mandate, the instructions that the commander gives to the agent chief executive, the extra-limited action of this, the conflicts of interests between the parties, the remuneration, the transfer of the execution of the mandate, the duty of diligence of the agent chief executive, the duty of cooperation of the commander, the extinction of the mandate and the accountability.

Keywords: mandate, representation, Civil Code of Catalonia.

1. CONCEPTE I ASPECTES GENERALS DE LA REGULACIÓ

El mandat és el contracte en el qual una persona, anomenada *mandatari*, s'obliga a gestionar, en nom i per compte d'una altra, anomenada *mandant*, els afers jurídics que aquest li encarrega, d'acord amb les seves instruccions (art. 622-21 CCCat).

El mandat està regulat en els articles 622-21 a 622-39 CCCat, que formen part del capítol II («Contractes sobre activitat aliena») del títol II («Tipus contractuals») del llibre VI del CCCat, relatiu a les obligacions i els contractes i aprovat per la Llei 3/2017, de 15 de febrer. Es tracta d'una regulació moderna, útil i operativa, inspirada en els projectes recents que persegueixen l'harmonització del dret civil europeu, fonamentalment el Draft Common Frame of Reference (DCFR), i que globalment mereix una valoració positiva.

Hem de recordar que la regulació dels esmentats articles 622-21 a 622-39 CCCat s'aplica com a dret supletori de la regulació de la comissió mercantil (art. 244-302 del Codi de comerç [Ccom]), d'acord amb la consideració del dret civil de Catalunya com a «dret comú» (art. 111-4 CCCat; vegeu també els art. 2 i 50 Ccom). Pel seu interès argumental, en aquest treball farem també referència, a vegades, a la Llei 12/1992, de 27 de maig, sobre el contracte d'agència (LCA), i a la regulació del mandat en el Codi civil espanyol (CC) (art. 1709-1739 CC).

El CCCat regula únicament l'anomenat *mandat representatiu*, o mandat en sentit estricte (expressions que utilitza el preàmbul de la Llei 3/2017), és a dir, aquell contracte en el qual el mandatari no solament actua per *compte* del mandant, sinó, a més a més, *en nom* del mandant. En el CCCat, el mandatari és sempre un represen-

tant del mandant, com posa en relleu l'article 622-21.2 CCCat quan diu que «els actes del mandatari, en l'àmbit del mandat, vinculen el mandant com si els hagués fet ell mateix».

El CCCat ha optat per no incloure en la regulació del mandat, en benefici d'una major simplicitat i claredat, la figura conceptualment difusa del mandat no representatiu, o mandat amb representació indirecta, en el qual el mandatari no actua en nom del mandant (per tant, no hi ha representació), tot i que sí que ho fa per compte d'ell. El preàmbul de la Llei 3/2017 deixa clar per què:

No es regula el mandat no representatiu o simple ni la representació o la situació, dita imprecisament *de representació indirecta*, que en realitat no és tal representació. Aquestes matèries s'han de regular o bé en disposicions generals relatives al contracte, en el títol primer del llibre sisè, o bé en el llibre primer, com a institució jurídica transversal.

Estic d'acord que la Llei 3/2017 no reguli la representació, que caldria tractar en el llibre primer del CCCat; en canvi, no em sembla correcte afegir l'afirmació que la representació indirecta «en realitat no és tal representació», ja que això suposa una presa de posició que ara per ara resulta innecessària en un tema que no és pacífic en la doctrina. D'altra banda, entenc que hauria estat útil regular el mandat no representatiu, com a contracte que és, ni que només fos per a deixar clar i intel·ligible quin és el seu contingut.

En el mandat no representatiu, o mandat amb representació indirecta, que el CCCat encara no regula, el mandatari actua en nom propi, de manera que la part contractual, o el titular de l'acte jurídic, és ell, i no el mandant. És el mandatari qui contracta amb el tercer, o realitza un acte jurídic que afecta el tercer, sense indicar ni donar a conèixer que aquesta actuació acabarà revertint en benefici o en perjudici del mandant. En la seva actuació amb el tercer, el mandatari ha d'actuar de manera tal que no indiqui la intenció d'afectar la posició jurídica del mandant. Un cop celebrat el negoci amb el tercer, la relació de mandat farà que el mandatari transmeti els efectes d'aquest negoci al mandant.

En canvi, la comissió mercantil i el contracte d'agència sí que admeten, junt amb el mandat representatiu, el mandat sense representació (art. 246 i 287 Ccom i 6 LCA, respectivament). En aquests casos serà aplicable, com a dret supletori («dret comú»), allò que estableix l'article 1717 CC, que regula el mandat sense representació, o amb representació indirecta. De manera concisa, l'article descriu aquest mandat com aquell en el qual «el mandatario obra en su propio nombre», de manera que «el mandante no tiene acción contra las personas con quienes el mandatario ha contratado, ni éstas tampoco contra el mandante» (apartat 1r); és per això que, en el cas del mandat amb representació indirecta, «el mandatario es el obligado directamente en favor de la persona con quien ha contratado, como si el asunto fuera personal suyo» (apartat 2n

del mateix art. 1717 CC).¹ Així mateix, el DCFR, que és un dels models de la regulació del mandat en el CCCat, admet i regula el mandat amb representació indirecta (art. IV.D.-1:101(b) i IV.D.-1:102(e)).

El contracte de mandat no està sotmès a cap requisit especial de forma, a la qual el CCCat no fa referència en cap moment. En aquest sentit, regeix el principi de llibertat de forma de l'article 1278 CC, que l'article 1710 CC especifica per al mandat indicant que pot ser exprés o tàcit, i que l'exprés es pot fer tant en un instrument públic com en un de privat, i fins i tot verbalment. No obstant això, com que en el CCCat el mandat sempre és representatiu, és a dir, sempre inclou un poder de representació, qualsevulla de les parts pot compel·lir l'altra a atorgar el poder —i, per tant, el mandat en el qual s'inclou— en un document públic, d'acord amb l'article 1280.1.6 CC.

2. L'ENCÀRREC: ÀMBIT, EXTENSIÓ I DURADA DEL MANDAT

L'element identificador de cada contracte de mandat és l'encàrrec² que el mandant demana al mandatari que faci, i que aquest accepta. L'encàrrec consisteix en l'obligació que assumeix el mandatari de gestionar un o més afers jurídics —àmbit del mandat— en nom i per compte del mandant, seguint les seves instruccions —el que determina l'extensió del mandat— durant un determinat període. Precisem aquestes notes a continuació.

2.1. L'ÀMBIT DEL MANDAT

L'àmbit del mandat —expressió dels art. 622-21.2 i 622-22.1 CCCat— està constituït pels afers *jurídics* la gestió dels quals el mandant encarrega al mandatari. Es pot tractar de la celebració d'un contracte amb un tercer —com ara l'encàrrec de comprar una casa per al mandant— o bé de la realització d'un acte jurídic, com ara acceptar una donació feta al mandant o elevar a document públic un contracte celebrat prèviament.

L'àmbit del mandat no es pot referir, en canvi, a afers *materials*, ja que aquests són l'objecte d'altres contractes, com ara l'arrendament d'obra o l'arrendament de serveis. A més a més, en sentit estricte, solament en relació amb els actes jurídics pot una persona actuar en nom d'una altra, com és essencial en el mandat.

1. Totes les traduccions del Codi civil espanyol són de l'autor.

2. El terme *encàrrec* s'utilitza, amb variants, en els art. 622-21.1, 622-25.1, 622-27.1a, 622-31.1, 622-33.1a i 622-38.1 CCCat.

En relació amb el seu àmbit, el mandat pot ser general o especial. El *mandat general* és el que comprèn tots els negocis del mandant, mentre que l'*especial* es refereix a un o més afers concrets. Aquesta distinció no està considerada explícitament en el CCCat, a diferència d'altres codis (art. 1712 CC; vegeu també l'art. 281 Ccom), però li és evidentment aplicable pels arguments següents:

1r) En definir el mandat, l'article 622-21.1 CCCat es refereix a l'obligació del mandatari de gestionar els *afers jurídics* —en plural— que el mandant li encarrega; per tant, es pot tractar d'un o de múltiples afers.

2n) L'article 569-29.3 CCCat, en relació amb la constitució de la hipoteca, es refereix tant al poder general com al poder especial, distinció que és perfectament extrapolable al mandat, que és un dels possibles vectors jurídics del poder de representació.

Una altra distinció amb base en l'àmbit del mandat és la que l'article 622-23.2 CCCat fa entre el «mandat concebut en termes generals» i el «mandat exprés», amb terminologia manllevada de l'article 1713 CC. En concret, l'article 622-23.2 CCCat estableix que «el mandatari només pot fer els actes d'administració ordinària, llevat que estigui facultat expressament per a fer-ne d'altres». D'aquest precepte podem deduir que un mandat concebut en termes generals solament comprèn els actes d'administració, mentre que per a realitzar actes de disposició cal un mandat exprés (en aquest sentit, l'article 569-29.3 CCCat exigeix que, si una hipoteca es constitueix per mitjà d'un apoderat, el poder ha de contenir expressament la facultat d'hipotecar, i això tant si es tracta d'un poder general com d'un d'especial; amb caràcter general, és molt clara l'expressió de l'article 1713.2 CC, que es refereix específicament a «transigir, enajenar, hipotecar o ejecutar cualquier otro acto de rigoroso dominio»).

2.2. L'EXTENSIÓ DEL MANDAT

El concepte d'*àmbit del mandat*, que hem descrit en l'apartat anterior, pot de vegades resultar inconcret o difús. És per això que el CCCat permet delimitar-lo, fixant la seva *extensió* per mitjà de les instruccions que dona el mandant i que el mandatari accepta, i tenint en compte la naturalesa de la gestió encarregada. En aquest sentit, a l'«àmbit i extensió» del mandat es refereix l'article 622-23 CCCat, precisament amb aquest títol, per a assenyalar que «són fixats per l'acord de les parts i, en allò que no s'hi oposi, per la naturalesa de la gestió encomanada». Per exemple, la venda de la casa s'ha de fer en un termini màxim de dos mesos i, tot i que no es digui explícitament, el mandatari està autoritzat a demanar les certificacions registrals que consideri necessàries, ja que així es deriva de la naturalesa d'una compravenda immobiliària. En relació amb les instruccions, vegeu l'apartat 3.1.

2.3. DURADA DEL MANDAT

De l'article 622-37 CCCat, que regula el desistiment del mandatari, es desprèn que el mandat es pot haver conferit per a un afer concret, per un temps determinat o per un temps indeterminat.³

En el primer cas, el mandat s'estableix amb la finalitat que el mandatari realitzi una determinada activitat, perfectament identificada pel que fa al seu àmbit, la seva extensió i el seu hipotètic resultat; per exemple, és quan el mandatari té l'encàrrec de vendre un pis del mandant, o el de comprar una partida de materials per a l'empresa d'aquest. La durada d'aquest tipus de mandat no és indefinida, però sí que resulta *incerta*, ja que depèn de les vicissituds que pugui experimentar la tasca encarregada mentre es duu a terme. Així, amb independència dels supòsits en què sigui possible la revocació, el mandat s'extingeix quan la tasca encarregada s'ha acomplert o bé quan es demostra la impossibilitat de dur-la a terme.

El mandat també es pot haver concertat amb una durada fixada d'antuvi, és a dir, amb un terme final determinat, arribat el qual el mandat s'extingeix; per exemple, és quan el mandatari s'obliga a dur a terme les negociacions precontractuals amb un tercer, però solament durant dos mesos, ja que, un cop transcorregut aquest termini, el negoci ja no interessa al mandant. Que el mandat s'hagi establert per a un termini determinat no exclou la possibilitat de pròrroga, que pot ser expressa o tàcita. La pròrroga tàcita, que té lloc, per exemple, quan el mandatari continua la seva gestió amb l'aquiescència del mandant, pot acabar desembocant, de fet, en un mandat amb termini incert.

Finalment, el mandat pot no estar sotmès a cap termini. Això té lloc no solament quan així s'ha pactat expressament, sinó també quan en el negoci constitutiu del mandat no s'ha fet cap referència a la seva durada o quan s'ha sotmès a una condició resolutòria, atès el caràcter incert del compliment o no de la condició. En qualsevol cas, la indefinició del període de durada del mandat no és sinònima de perpetuïtat, per la possibilitat d'extinció del mandat per revocació del mandant o desistiment del mandatari (art. 622-33b CCCat; vegeu els apartats 4.1.4 i 4.1.5 d'aquest text).

3. En aquest mateix sentit es pronuncia de manera explícita l'art. IV.D.-1:103 DCFR.

3. EL DESENVOLUPAMENT DE L'ENCÀRREC

3.1. LA CONCRECIÓ DE L'ÀMBIT DEL MANDAT: LES INSTRUCCIONS

3.1.1. *Concepte de mandat*

En la relació de mandat, l'interès principal és el del mandant. El mandatari també pot tenir un interès, especialment si es va pactar una remuneració, i fins i tot pot existir un interès compartit; però l'interès imprescindible i que tipifica el mandat és el del mandant. Això fa que el mandant pugui donar instruccions al mandatari, és a dir, indicacions sobre com s'ha de desenvolupar la relació de mandat i l'encàrrec que en constitueix l'objecte (art. 622-21.1 i 622-27.1a CCCat).

El mandatari està obligat a seguir les instruccions del mandant. Això no exclou que el mandatari les pugui interpretar i aplicar amb flexibilitat dins del marge de maniobra que raonablement permetin i el deure de diligència que correspon a tot mandatari (art. 622-27.2 CCCat). En definitiva, el mandatari, per a ser qualificat com a tal, ha de tenir un cert marge d'*autonomia en la decisió*, fet que el diferencia del simple *nuntius*, que opera com un mer instrument humà de la persona que li encarrega una determinada actuació.

3.1.2. *L'ampliació i l'adaptació d'unes instruccions poc raonables*

Com acabem de veure, el mandatari ha de seguir les instruccions del mandant, ja que les ha acceptades; i ho ha de fer així fins i tot en el cas que les consideri poc eficaces, arriscades, desfasades tècnicament o, en general, poc raonables (qualificatiu que, en relació amb les instruccions, utilitza l'art. 9.2c LCA). És a dir, el mandatari ha de complir l'encàrrec que ha assumit, encara que no estigui d'acord amb les instruccions que li indiquen el camí que ha de seguir.

Malgrat això, el mandatari ha d'avisar el mandant que, segons el seu criteri, les instruccions que li ha donat no són raonables i poden fins i tot ser contràries als seus interessos; això forma part del deure de diligència de l'article 622-27.2 CCCat (vegeu també l'art. 255 Ccom). L'apreciació de quan es dona aquesta situació és, evidentment, subjectiva, de manera que la valoració de si les instruccions poden ser perjudicials pot dependre de múltiples circumstàncies i de la valoració que en faci el mandatari o, si escau, el jutge. Per exemple, un mandatari és autoritzat inicialment a vendre una casa del mandant per 300.000 € o més; posteriorment, el mandant canvia el límit a 350.000 €, import que està per sobre del preu de mercat i que pot fer que el mandatari trigui més a vendre la casa, i fins i tot hi ha un risc seriós de no trobar comprador i que no es pugui arribar a celebrar el contracte projectat. Això no solament perjudicarà el mandant, sinó també el mandatari, que veurà perillar la seva remuneració, si es va fixar en un percentatge del preu de la venda.

Així mateix, el mandatari ha de sol·licitar instruccions al mandant quan arriba al seu coneixement alguna informació que pot afectar el contingut essencial de la relació de mandat; en concret, quan aquesta informació fa que el mandant hagi de prendre una decisió referent al compliment de les obligacions derivades del contracte de mandat, o bé al contingut mateix de l'encàrrec. Per exemple, arriba a coneixement del mandatari la intenció de l'ajuntament on està ubicada la finca que ha d'adquirir per al mandant, de declarar-la no edificable; encara que aquesta decisió no sigui ferma o que la seva possibilitat sigui molt remota, és obvi que el mandatari ha d'informar-ne el mandant i ha de demanar-li noves instruccions, ja que les circumstàncies que van donar lloc al mandat han variat de manera substancial.

El mandant està obligat a respondre a la sol·licitud del mandatari i ha de donar-li les instruccions que aquest li demani, d'acord amb el deure general de cooperació que li imposa l'article 622-28 CCCat. En aquesta línia, l'article IV.D.-2:101 DCFR considera aquest deure de manera explícita. La resposta del mandant ha de ser tan completa, clara i ràpida com sigui possible d'acord amb les circumstàncies del cas concret.

3.2. L'ACTUACIÓ EXTRALIMITADA

3.2.1. *No vinculació i responsabilitat*

No sempre el mandatari s'ha ajustat a l'àmbit i l'extensió de l'encàrrec que li va fer el mandant, de manera que la seva actuació pot ser qualificada d'extralimitada. Sota el títol «Actuació extralimitada», l'article 622-22 CCCat estableix que els actes que el mandatari faci fora de l'àmbit del mandat o que no s'ajustin a les instruccions rebudes, «no vinculen» el mandant, i afegeix que si el mandatari s'extralimita en la seva gestió, «respon» tant davant el mandant com davant el tercer de bona fe dels perjudicis que el fet de no atènyer-se al contingut del mandat els hagi pogut causar. D'altra banda, el tercer de bona fe té acció contra el mandant si aquest s'ha aprofitat de l'actuació extralimitada.

3.2.2. *Excepcions: casos en què el mandant sí que està vinculat, tot i l'extralimitació*

L'article 622-22.1 CCCat estableix una sèrie d'excepcions al que s'ha indicat en l'apartat anterior, en les quals el mandant sí que queda vinculat per l'actuació del mandatari, tot i l'extralimitació. En concret, quan el mandant ratifica els actes del mandatari, quan la gestió es fa d'una forma més avantatjosa per al mandant i quan sobrevé una determinada alteració de les circumstàncies. Les estudiem a continuació.

3.2.2.1. La ratificació

L'article 622-22.1a CCCat permet al mandant ratificar l'acte que el mandatari, excedint-se en la seva funció, va realitzar amb el tercer; vegeu el mateix argument en l'article 1259.2 CC.

La ratificació té dues conseqüències fonamentals.

La primera és que *el mandant assumeix els efectes d'un acte que, en principi, no el vinculava*. En efecte, l'acte que el mandatari celebrà amb el tercer, com que excedia l'àmbit del mandat, no vinculava el mandant, que no té per què assumir una conducta totalment aliena a la seva voluntat i als seus interessos. En aquest cas, el mandatari és qui queda vinculat amb el tercer i és l'únic responsable de l'incompliment.

No obstant això, és possible que el mandant pugui arribar a considerar interessant o avantatjós l'acte que va fer el mandatari i, per tant, decideixi assumir-ne els efectes, ratificant-lo. Els motius que poden impulsar el mandant a ratificar una actuació que en principi no el vinculava poden ser múltiples. Pensem, per exemple, en el mandatari —una galeria d'art— que compra, per a un client seu, unes litografies que no s'ajusten al ventall de característiques descrit en el mandat; tot i això, queda fora de tota discussió que, des del punt de vista objectiu, pel preu i la qualitat de les obres, l'operació duta a terme pel mandatari és molt bona. No obstant això, com que qui ha actuat més enllà dels límits del mandat és el mandatari, és ell qui queda vinculat amb el tercer, i no el mandant, i per tant és el mandatari qui ha d'assumir com a pròpia aquesta operació comercial. Ara bé, el mandant pot acabar ratificant el que ha fet el mandatari i pot assumir la posició contractual en el negoci celebrat amb el tercer. Els motius d'aquesta ratificació poden ser molt variats; per exemple:

a) L'interès directe del mateix mandant, que veu una bona oportunitat de negoci a partir de les obres adquirides.

b) L'interès compartit del mandant i el tercer, que fa molts anys que tenen una relació comercial profitosa que el mandant s'estima més no enterbolir ara amb l'excusa de l'actuació deficient del mandatari.

c) L'interès compartit del mandant i el mandatari, ja que el primer no vol perdre un agent amb qui ha col·laborat durant anys, en qui confia plenament i que, sens dubte, ha actuat amb la millor de les intencions.

Encara que l'article 622-22.1a CCCat no ho digui explícitament, hom pot entendre que la ratificació té efectes retroactius, pel que fa a tots els efectes que el mandant coneixia en relació amb el negoci realitzat pel mandatari. Per exemple, el mandant assumeix la posició de comprador en la compravenda que va formalitzar el mandatari en la mateixa data en què el contracte es va celebrar; per tant, pot reclamar al mandatari els interessos de demora i la multa meritats per l'impagament d'un impost, si desconeixia aquesta circumstància. Lògicament, l'eficàcia retroactiva de la ratificació no afecta els drets adquirits per tercers de bona fe.

La segona conseqüència de la ratificació és que, en principi, *el mandatari queda exonerat de responsabilitat* pel no compliment inicial del mandat. No obstant això, és possible que el mandatari sigui, a més, responsable davant el tercer pels perjudicis causats. En aquest sentit, l'article 622-22.4 CCCat estableix que «els actes ratificats s'entenen fets dins dels límits del mandat, sens perjudici dels drets de tercers de bona fe». Tot i això, en aquest cas també cal valorar la diligència del tercer, que sempre ha d'exigir l'exhibició del poder de representació per tal de poder valorar si l'actuació del mandatari s'ajusta, com a mínim en les seves línies generals, a l'àmbit del mandat.

Així mateix, amb la finalitat de deixar clara quina és la seva situació, «el tercer pot requerir al mandant que ratifiqui l'actuació en un termini raonable que li ha d'assenyalar, transcorregut el qual sense declaració del mandant s'entén que no hi ha ratificació» (art. 622-22.2 CCCat).

3.2.2.2. Gestió més avantatjosa per al mandant

El segon cas en què, per excepció, el mandant queda vinculat malgrat l'extralimitació en què va incórrer el mandatari, és aquell en el qual la gestió es fa d'una manera més avantatjosa per al mandant (art. 622-22.1a CCCat).

En efecte, el més habitual és que si l'actuació del mandatari, encara que sigui extralimitada, beneficia el mandant, aquest la ratifiqui, de manera expressa o tàcita, i assumeixi com a propi allò fet pel mandatari. Si aquesta ratificació no es produeix, l'article 622-22.1b CCCat trasllada la qüestió al terreny dels fets per tal que el jutge, si escau i d'acord amb els arguments aportats per les parts, valori si l'actuació del mandatari ha estat realment beneficiosa per al mandant; si aquest és el cas, el mandatari queda exonerat de responsabilitat i el mandant queda obligat per allò fet pel mandatari. La posició del jutge és delicada, ja que haurà de valorar no solament l'àmbit objectiu (en l'exemple anterior, si comprar les litografies era realment un bon negoci), sinó també l'aspecte subjectiu, és a dir, si en les mateixes circumstàncies (temps, lloc, disponibilitat econòmica) el mandant també hauria celebrat el mateix negoci. Així, és possible que, malgrat que objectivament es tractés d'un bon negoci, el mandant no hagués comprat les litografies perquè no gaire temps abans s'hagués gastat molts diners en una altra obra per a la seva col·lecció, perquè hagués d'estalviar per al casament d'un fill o bé per qualsevol altre motiu digne d'atenció.

3.2.2.3. Alteració de les circumstàncies

Finalment, el tercer cas en què, per excepció, el mandant queda vinculat malgrat l'extralimitació en què va incórrer el mandatari, és aquell en què sobrevé una alte-

ració de les circumstàncies ignorada pel mandant i que el mandatari no li ha pogut comunicar, i sempre que el mandatari actuï d'acord amb el que raonablement hauria autoritzat el mandant (art. 622-22.1c CCCat). La valoració que el mandatari fa d'una hipotètica voluntat del mandant està directament vinculada al deure de diligència del mandatari (art. 622-27.1 CCCat). És per això que el mandatari, sobre la base de les instruccions rebudes, de la naturalesa de l'encàrrec i de l'alteració sobrevinguda, ha de valorar si la seva actuació extralimitada hauria merescut el vistiplau del mandant. La dificultat d'aquesta valoració fa que la decisió del mandatari s'hagi de jutjar amb benevolència; és a dir, en cas de dubte ha de prevaler la bona intenció que va demostrar el mandatari.

3.3. L'EVITACIÓ DEL CONFLICTE D'INTERESSOS

El desenvolupament de l'encàrrec pot donar lloc a un conflicte d'interessos entre el mandatari i el mandant. Sota el títol «Autocontractació i conflicte d'interessos», l'article 622-25 CCCat planteja aquesta situació i apunta alguns criteris per a evitar-la o corregir-la. Hem de precisar que el títol de l'article és erroni, ja que inclou el tot (el conflicte d'interessos) i una part del tot (l'autocontractació), però deixa fora una altra part d'aquest tot: el doble mandat. El títol correcte de l'article hauria de ser, simplement, «Conflicte d'interessos».

3.3.1. L'autocontractació

L'article 622-25.1 CCCat prohibeix, com a principi, l'anomenada *autocontractació*, de manera que «el mandatari no pot ésser part contractual respecte al mandant amb relació als afers jurídics objecte de l'encàrrec». Aquest mateix criteri s'aplica a qualsevol altre supòsit de conflicte d'interessos entre el mandant i el mandatari (art. 622-25.4 CCCat).

La prohibició de l'autocontractació constitueix un argument clàssic de la teoria general dels contractes, la qual rebutja que una mateixa persona ocupi les dues posicions d'una relació contractual, una en nom propi i una altra en nom aliè, ja que d'aquesta situació es poden derivar perjudicis per a les persones en nom de les quals està actuant. En el cas del mandat, això es concreta en la impossibilitat que el mandatari assumeixi la posició de part contractual en el contracte projectat, ja que la seva actuació tendria, sens dubte, a fer prevaler els seus propis interessos per damunt dels del mandant.

Vegem-ne un exemple. Pensem en el cas en què el mandatari té l'encàrrec de vendre una pintura que pertany al mandant per un preu no inferior a 100.000 €. Un mandatari diligent buscarà un comprador que li pagui un preu molt superior, cosa

que, d'altra banda, redundarà en el seu propi benefici si la remuneració es va fixar en un percentatge del preu de venda de l'obra. En canvi, si el mandatari pogués adquirir l'obra per a si mateix, ho faria, lògicament, pel preu mínim de 100.000 €. És cert que, en sentit estricte, els interessos del mandant s'haurien respectat, ja que ingressaria el preu mínim previst, però també és cert que si el mandatari hagués buscat un altre comprador, el benefici per al mandant hauria sigut, sens dubte, molt superior.

La prohibició de l'autocontractació pretén evitar una actitud del mandatari que, sense ser necessàriament il·lícita o reprobable, sí que pot, segons els casos, ser qualificada de poc honorable. És per això que el mateix article 622-25.1 CCCat admet l'autocontractació en una sèrie de casos en els quals no hi ha risc que el mandatari abusi de la seva posició, o en què aquest risc queda minimitzat. En concret:

a) *Quan consti l'autorització expressa del mandant.* Aquesta autorització es pot donar inicialment, en el mateix contracte de mandat, o posteriorment. En el primer cas, el mandant i el mandatari pacten, com una clàusula més del contracte de mandat, que el mandatari podrà contractar per a si mateix allò que el mandant li ha encarregat. En aquesta mateixa línia, vegeu també els articles 621-4e CCCat, 96.4 i 267.1 Ccom, i IV.D.-5:101.2(a) DCFR.

L'acord que permet l'autocontractació pot també tenir lloc amb posterioritat al contracte de mandat, és a dir, quan el mandatari ha manifestat la seva intenció de convertir-se en part contractant i, posteriorment, el mandant expressa el seu consentiment.

b) *Quan la determinació del contingut del contracte és tan precisa que evita el risc de lesió dels interessos del mandant;* en el mateix sentit, vegeu l'article IV.D.-5:101.2(d) DCFR. Es tracta d'un criteri objectiu: absència de risc per als interessos del mandant. Per exemple, si el mandant encarrega al mandatari que vengui mil quilos d'arròs al preu que aquest producte tingui en el moment del tancament d'un determinat mercat el dia 15 de juny, no hi ha cap inconvenient que el mandatari els compri per a si mateix, ja que, com que el preu està determinat de manera totalment objectiva, no hi ha cap risc per al patrimoni del mandant.

Lògicament, en aquests casos en què el mandatari es converteix en part contractual respecte a un únic mandant, no té el dret a la remuneració com a mandatari, llevat que hi hagi un pacte en sentit contrari (art. 622-25.2 CCCat). Aquest article no fa referència a les despeses ocasionades pel mandat, de manera que no hi ha dubte que el mandatari podrà reclamar-ne el reembossament.

3.3.2. *Doble mandat*

L'article 622-25.3 CCCat admet la figura del doble mandat, pel qual un mandatari accepta gestionar un afer determinat per encàrrec de dos o més mandants amb interessos contraposats. És per això que el mandatari ha d'informar les parts d'aquest

fet i ha d'actuar de forma neutral; en cas contrari, haurà de respondre dels danys causats i perdrà el dret a la remuneració. Paradoxalment, la denominació *doble mandat* s'utilitza en el preàmbul de la Llei 3/2017, però no en l'articulat relatiu al contracte de mandat.

En principi, l'admissió del doble mandat constitueix una paradoxa, ja que aquesta figura pot propiciar un conflicte d'interessos.⁴ En efecte, en el cas del doble mandat, el mandatari assumeix les dues posicions d'una mateixa relació contractual, en ambdós casos en nom aliè i amb idèntic risc de no mantenir l'equilibri contractual, en prevaler els interessos d'una de les parts en perjudici de l'altra.

Pensem, per exemple, en el cas en què el mandatari té l'encàrrec de vendre una pintura propietat del mandant per un preu no inferior a 100.000 €; posteriorment, el mateix mandatari rep, d'una altra persona, l'encàrrec de comprar aquest mateix quadre per un preu màxim de 150.000 €, però, si és possible, per una quantitat inferior. Sens dubte, el mandatari, com que la seva remuneració es va fixar en un percentatge del preu de venda de l'obra, celebrarà el contracte per un preu de 150.000 €, de manera que, tot i mantenir-se dins l'àmbit de les instruccions rebudes, està beneficiant el venedor i perjudicant el comprador. En sentit estricte, el mandatari ha seguit les instruccions i ha respectat els interessos d'ambdós mandants, però, dins d'aquest marc, és clar que l'equilibri contractual està esbiaixat en benefici del venedor.

És per això que la justificació de l'admissió del doble mandat està, d'entrada, en la informació que el mandatari ha de donar a ambdós mandants per tal que tinguin la possibilitat de revocar els seus mandats. Durant el seu exercici, el doble mandat es justifica amb el deure del mandatari d'actuar de forma neutral: si no ho fa així, haurà de respondre dels perjudicis causats i perdrà el dret a la remuneració.

Lògicament, la possibilitat de doble mandat es pot pactar, d'acord amb el principi d'autonomia de la voluntat, en els contractes que els mandants celebrin amb el mandatari. D'altra banda, l'article IV.D.-5:102.2(a) DCFR considera explícitament aquesta possibilitat. Així mateix, el doble mandat també s'ha d'admetre encara que no s'hagi pactat, si no hi ha risc de lesió dels interessos de cap dels mandants, per aplicació analògica de l'article 622-25.1b CCCat i per l'argument d'autoritat que, en aquest sentit, brinda l'admissió explícita que en fa l'article IV.D.-5:102.2(d) DCFR.

4. No obstant això, el doble mandat està admès en diferents textos legals o projectes, com ara l'art. IV.D.-5:102 DCFR. Així mateix, si bé sense donar-li aquest nom, també el Codi de comerç admet el doble mandat, si el comitent o mandant ho accepta; en aquest sentit, l'art. 267 Ccom estableix que «ningún comisionista comprará para sí ni para otro lo que se le haya mandado vender, ni venderá lo que se le haya encargado comprar, sin licencia del comitente». Lògicament, l'«otro» a què fa referència aquest precepte és un altre comitent o mandant, a més a més del primer. Així mateix, la possibilitat d'un doble mandat es pot donar també en l'àmbit del contracte d'agència, ja que si l'empresari ho consenteix, l'agent pot dur a terme la mateixa activitat per compte d'altres empresaris (art. 7 LCA), de manera que res no impedeix que allò que, com a agent, ven per a un, ho compri per a un altre.

3.4. REMUNERACIÓ

Que el mandatari percebi o no una remuneració no és un element tipificador del mandat, com es desprèn de l'article 622-24.1 CCCat, precepte que deixa a l'àrbitri de les parts la fixació o no d'una retribució al mandatari. En conseqüència, el mandat tant pot ser oneros com gratuït. Sobre aquesta base, el precepte esmentat estableix que «el mandat es presumeix gratuït, llevat que s'hagi pactat una altra cosa o que el mandatari exerceixi professionalment l'activitat encomanada».

La neutralitat causal del mandat fa que l'existència o no d'una remuneració s'hagi de deduir de la interpretació del negoci creador del mandat.⁵ Si la interpretació no resol el dubte, el criteri més sensat i que, a més a més, es fonamenta en la nostra tradició jurídica és mantenir la gratuïtat del mandat, tret que el mandatari ho sigui precisament perquè això forma part de la seva activitat professional. Amb això, l'article 622-24.1 CCCat reconeix que, en la realitat social, és habitual que el mandatari professional percebi una remuneració o preu; per tant, en aquest cas la remuneració es deu encara que no se n'hagi fet esment en el contracte. Lògicament, la presumpció no opera quan s'ha establert explícitament el contrari, o quan la gratuïtat es pot deduir raonablement del context del mandat (per exemple, de l'actitud del mandatari o de la seva amistat amb el mandant).

L'article 622-24 CCCat no es refereix al moment en què la remuneració és *exigible*. És per això que hom pot entendre que, si no s'ha pactat una altra cosa, la remuneració és exigible no solament quan el mandatari ha complert la tasca encomanada, sinó quan, a més, *ha donat compte* de la seva actuació al mandant. En relació amb la rendició de comptes, vegeu especialment l'article 622-31 CCCat.

L'import de la remuneració es determina, tret que el mandant i el mandatari hagin pactat una altra cosa, «per mitjà de les regles professionals aplicables i, subsidiàriament, dels usos del lloc d'acord amb la naturalesa de l'afer» (art. 622-24.2 CCCat).

L'article 622-24 CCCat no es planteja si, en el cas en què sigui el mandant qui acabi fent la gestió que en principi havia de realitzar el mandatari, aquell deu o no a aquest la remuneració pactada. Sobre aquesta qüestió, l'article IV.D.-2:102(4) DCFR assenyala:

Cuando el mandato es para la conclusión de un contrato proyectado y el mandante lo ha celebrado directamente, o bien por otra persona designada por él

5. En realitat, aquest també és el criteri que es dedueix de la tortuosa redacció de l'article IV.D.-2:102.1 DCFR: «El mandante debe pagar una retribución si el mandatario cumple las obligaciones derivadas del mandato en el ámbito de su profesión o actividad económica habitual, salvo que el mandante esperase o pudiese razonablemente haber esperado que el mandatario cumpliera sus obligaciones por un motivo distinto al de la remuneración».

y que actúa por cuenta de éste, el mandatario tiene derecho a la retribución o a una parte de la misma si la celebración del contrato proyectado puede ser atribuida en todo o en parte al cumplimiento por el mandatario de las obligaciones derivadas del mandato.

En qualsevol cas, la solució s'ha d'obtenir a partir de la interpretació dels termes del negoci, especialment si es va pactar l'exclusivitat del mandatari per a dur a terme la gestió, de manera que aquest tenia una sòlida expectativa d'obtenir la remuneració pactada. Així mateix, és difícil determinar la retribució del mandatari quan no es va pactar l'exclusivitat d'aquest per a dur a terme la gestió i el mandant acaba fent una part de la gestió, ja que poden concórrer moltes circumstàncies que permetin afirmar que el mandatari ha tingut un paper, si no decisiu, sí important en la celebració del contracte projectat en l'encàrrec del mandat. Aquest és el cas, per exemple, en què el comprador veu l'anunci de la venda d'un pis a l'aparador d'una agència, però decideix investigar i localitzar pel seu compte el propietari de l'apartament i formalitzar directament el contracte amb ell; ara bé, aquest cas és molt diferent del cas en què el propietari del pis proposa vendre'l a un nebot seu que viu en una altra ciutat i que difícilment hauria tingut coneixement de l'anunci de venda que feia l'agència immobiliària.

Un problema similar és el que es planteja quan el contracte projectat se celebra un cop extingida la relació de mandat, si bé gràcies a l'esforç que el mandatari hi ha esmerçat. L'article IV.D.-2:102(5) DCFR exposa els requisits que han de concórrer per tal que el mandant estigui obligat al pagament de la remuneració. En essència, cal que la conclusió del contracte projectat sigui *fonamentalment* el resultat dels esforços del mandatari i que hagi tingut lloc dins d'un *termini raonable* des de la finalització del mandat. Tornem a l'exemple anterior: la venda d'un pis a través d'una agència immobiliària que actua com a mandatària. Així, el treballador de l'agència insisteix en la bondat del pis i de les condicions de finançament a un possible comprador que s'atura a l'estand que l'agència instal·la al carrer durant les festes del poble; fins i tot van a visitar el pis, que no és gaire lluny. El client, malgrat la insistència, decideix no comprar el pis; no obstant això, al cap d'uns mesos s'ho repensa i torna a l'agència, on té la decepció de saber que el pis ja no és a la seva cartera perquè ha expirat el termini que tenia per a vendre'l. El client decideix informar-se de qui és el propietari de l'apartament i negocia la compra amb ell. Observem que en aquest cas també hi ha molts elements per valorar per tal de decidir si el mandatari (l'agència immobiliària) té dret a la remuneració, sobre la base de si la venda es deu *fonamentalment* als esforços del mandatari i si ha tingut lloc dins d'un *termini raonable* des de la finalització del mandat. La prudència i el sentit comú resultaran fonamentals per a decidir si el client ha de pagar o no una remuneració al mandatari, o si ha de pagar tan sols una part de la que es va pactar.

En qualsevol cas, encara que el mandant hagi fet la gestió ell mateix, haurà d'abonar al mandatari les despeses que hagi tingut i haurà d'indemnitzar-lo pels perjudicis que el compliment del mandat li hagi ocasionat. Vegeu també els articles 12 i 13 LCA.

3.5. LA NO EXCLUSIVITAT

3.5.1. *El mandat no es presumeix exclusiu*

El Codi civil de Catalunya no considera explícitament si el mandat es pacta amb caràcter d'exclusiu o no. Tampoc no hi fa referència el CC, però sí el DCFR, en concret l'article IV.D.-3:301, que sota el títol «La exclusividad no se presume» estableix que «el mandante es libre de celebrar, negociar o facilitar el contrato proyectado directamente o de encargar a otro mandatario que lo haga». Davant del silenci del CCCat, no hi ha cap inconvenient conceptual a admetre que en el dret civil de Catalunya ha de regir el mateix criteri del DCFR, de manera que l'exclusivitat del mandatari no es presumeix. Lògicament, no hi ha cap inconvenient que es pacti l'exclusivitat del mandatari, però si no s'ha pactat, el mandant és lliure de celebrar, negociar o facilitar ell directament el contracte projectat, i també d'encarregar a un altre mandatari que ho faci. Cal precisar que el nomenament d'un nou mandatari no comporta, tret que es digui expressament, la revocació del mandat anterior (art. 622-35.1 CCCat).⁶

3.5.2. *El règim de l'exclusivitat, pactada, del mandat*

Que hi hagi només un mandatari designat no significa que ell sigui l'únic mandatari possible; és a dir, no li dona la nota d'exclusivitat. L'article IV.D.-3:301 DCFR és clar en aquest sentit quan diu que el mandant és lliure d'encarregar a un altre mandatari el desenvolupament de l'encàrrec. Això és lògic perquè no es pot prohibir al mandant encarregar la defensa i la gestió dels seus interessos a una altra persona que, per exemple, li inspira més confiança que el primer mandatari, o perquè creu que, d'aquesta manera, les possibilitats d'èxit es multipliquen.

Ara bé, com ja hem indicat, res no impedeix que es pacti l'exclusivitat del mandatari, sobretot si el mandat té una durada acotada. Per exemple, es pacta que l'agència immobiliària (mandatària) té l'exclusiva de la venda del pis del mandant durant sis mesos, passats els quals el mandat subsisteix però ja sense el caràcter exclusiu, de manera que el mandant és lliure d'encarregar la venda, a més a més, a una altra o a altres agències.

6. Aquest criteri és diferent del que segueix el CC, l'art. 1735 del qual precisa que el nomenament d'un nou mandatari per al mateix negoci produeix la revocació del mandat anterior des del dia que el segon nomenament es fa saber al primer mandatari. Es tracta d'una revocació tàcita del mandat, és a dir, una revocació que no es produeix per una declaració expressa de la voluntat del mandant, sinó que es dedueix de fets que, de manera concloent, resulten contraris a la continuació o subsistència del mandat.

L'exclusivitat no s'ha d'entendre, lògicament, com una vinculació personal i inviolable, sinó en el seu sentit contractual, de manera que la infracció de l'exclusivitat comporta l'incompliment contractual i, amb aquest, la indemnització corresponent.

3.5.3. *L'exclusivitat no impedeix que el mandant faci ell mateix la gestió*

L'article IV.D.-3:301 DCFR es basa en el principi rector de la relació de mandat, que diu que l'interès fonamental que cal tenir en compte és el del mandant. Aquesta idea és compatible amb l'interès del mandatari en la remuneració i amb la possibilitat, que el DCFR considera marginal (vegeu l'art. IV.D.-1:105(1) DCFR) que hi pugui haver un interès compartit entre el mandant i el mandatari.

L'article IV.D.-3:301 DCFR és una clara manifestació del principi esmentat, ja que permet al mandant, en qualsevol circumstància, dur a terme ell mateix el contingut del mandat o bé encarregar-lo a una altra persona. Això significa que en cap cas el mandatari pot exigir al mandant que no actuï; el mandatari té l'obligació de fer allò que se li va encarregar, però no pot exigir al mandant que no ho faci ell mateix o que no ho encarregui a una altra persona. Lògicament, el mandatari podrà cobrar la remuneració deguda i exigir el reembossament de les despeses i la indemnització pels perjudicis que se li hagin ocasionat com a conseqüència de no haver pogut realitzar ell mateix la gestió.

3.6. CESSIÓ DE L'EXECUCIÓ DEL MANDAT

El mandat és un contracte que es basa en la confiança que el mandant té en el mandatari. És per això que, en principi, és el mandatari qui ha de realitzar l'encàrrec personalment, encara que per a fer-ho hagi d'utilitzar auxiliars que l'ajudin materialment. Això no exclou que, per raons diverses, com ara aconseguir una major operativitat del mandat o no sobrecarregar de feina el mandatari, el mandant autoritzi expressament que sigui una altra persona qui dugui a terme l'encàrrec projectat inicialment.⁷

En aquest sentit, l'article 622-26.1 CCCat, un cop manifestat el principi que el mandatari ha d'actuar personalment, considera la possibilitat que el mateix *cedeixi l'execució* del mandat a una tercera persona, però solament si el mandant li ho ha autoritzat expressament. En conseqüència, el mandatari no té cap autonomia respecte a si és possible o no cedir a una altra persona la seva activitat com a tal. Això no exclou,

7. En l'àmbit de la comissió mercantil, vegeu, en sentit semblant, els art. 261, 262 i 296 Ccom; en el del contracte d'agència, vegeu l'art. 5 LCA.

com hem indicat abans, que el mandatari pugui utilitzar auxiliars i col·laboradors merament instrumentals, però controlant ell tot el desenvolupament i l'execució de l'encàrrec (vegeu, en aquest sentit, l'art. 622-27.3 CCCat). Així, és de sentit comú que el mandatari ha de realitzar, ell personalment, l'encàrrec de vendre la casa del mandant, tot i que la informació registral s'hagi obtingut a través d'un gestor col·legiat.

Si el mandatari, sense estar autoritzat per a fer-ho, cedeix a un tercer l'execució del mandat, haurà de respondre sempre dels actes que faci el cessionari (incís final de l'art. 622-26.1 CCCat).

L'article 622-26.1 CCCat considera dos mecanismes pels quals el mandatari pot cedir l'execució del mandat a una tercera persona: la substitució i la delegació.

a) La *substitució* té lloc quan el mandatari *cedeix la seva posició contractual*, de manera que a partir d'aquest moment queda fora de la relació contractual que havia establert amb el mandant. Des que es produeix la substitució, el contracte de mandat deixa de vincular el mandant amb el mandatari inicial i passa a vincular el mandant amb el substitut, que passa a ser l'únic mandatari.

Això fa que l'única responsabilitat que manté el mandatari inicial respecte al mandant és la que deriva de l'elecció del substitut. En paraules de l'article 622-26.2 CCCat, «el mandatari només respon per la manca d'idoneïtat notòria de la persona escollida». És per això que resulta inadequada la generalització amb la qual els apartats 2 i 3 del mateix article 622-26 i l'article 622-24.3 CCCat tracten les conseqüències de la substitució i la delegació, homogeneïtzant-les. En efecte, en el cas de la substitució, el mandatari *no pot* respondre «per unes instruccions inadequades» (art. 622-26.2 CCCat) per la senzilla raó que ell *no dona* instruccions al nou mandatari; aquest assumeix la mateixa posició contractual que tenia el mandatari inicial, incloent-hi les instruccions que en el seu dia va donar al mandant. Tampoc no és correcta la referència a una «acció directa» del mandant contra el nou mandatari (art. 622-26.3 CCCat) en l'estricta sentit tècnic d'aquesta acció com una legitimació extraordinària que la llei concedeix en determinats casos; en efecte, l'acció del mandant contra el mandatari és l'acció contractual normal que deriva del contracte de mandat que els uneix. Així mateix, tampoc no encaixa en la substitució la puntualització de l'article 622-24.3 CCCat que «el dret a la remuneració, si escau, correspon al mandatari que hagi contractat amb el mandant», referència massa general que apareix després de dir que la cessió de l'execució del mandat no altera el seu caràcter oneros o gratuït. I és que, en realitat, en aquest cas la remuneració correspon al nou mandatari, atès que el mandatari inicial ja no és part en el contracte.

b) En la *delegació*, en canvi, el mandatari conserva la seva qualitat de part contractual i designa una persona per a realitzar l'encàrrec, però sense prendre ell mateix la qualitat de mandatari. Aquesta situació dona lloc al que s'ha anomenat *submandat*, en el qual el mandatari és alhora mandant (submandant) del delegat o submandatari.

En el cas de la delegació, sí que s'apliquen al mandant delegat o submandatari totes les conseqüències a les quals fa referència l'article 622-26 CCCat, algunes de les quals, com hem vist, no tenien raó de ser en el cas de la substitució. Així, el manda-

tari respon no solament per la manca d' idoneïtat notòria de la persona elegida com a substituïda, sinó també per les instruccions inadequades que el mandatari hagi donat a aquesta (art. 622-26.2 CCCat). Així mateix, en la delegació el mandant té acció directa contra la persona substituïda (art. 622-26.3 CCCat). És per això que si el mandatari no compleix amb el mandant, aquest es pot adreçar directament a la persona delegada per a exigir-li el compliment de l'encàrrec. En aquest cas sí que és correcta la denominació *acció directa*, ja que la llei legitima el mandant per a actuar directament contra una persona, la delegada, amb la qual no havia contractat.

3.7. EL DEURE DE DILIGÈNCIA DEL MANDATARI

Com sabem, el mandatari ha d'actuar dins l'àmbit del mandat i ha de seguir les instruccions del mandant. Segons l'article 622-27.2 CCCat, la viabilitat de l'encàrrec requereix que el mandatari actuï de manera diligent i respongui davant el mandant de la seva pròpia actuació i de la dels seus auxiliars. Aquest mateix precepte afegeix que si el mandatari exerceix professionalment l'activitat en la qual s'enquadra l'encàrrec, ha d'actuar amb la diligència professional corresponent, tret que hi hagi un pacte exprés en sentit contrari.

La diligència del mandatari s'ha d'adequar a la naturalesa de l'afer, cosa que li permet tenir un marge de decisió o discrecionalitat en el desenvolupament de la seva tasca. En cas que no el tingués, es tractaria no d'un mandatari, sinó d'un mer *nuntius*, que actuaria de manera automàtica com un simple instrument —humà— de l'única voluntat present, que seria la del mandant o principal. És precisament aquesta llibertat d'actuació el que permet al mandatari fins i tot extralimitar-se si la seva gestió resulta avantatjosa per al mandant, com hem vist anteriorment (art. 622-22.1b CCCat).

L'article 622-27.2 CCCat regula el deure de diligència que ha d'assumir el mandatari en el compliment de les obligacions derivades del mandat; en concret, el descriu com «la diligència pròpia d'una persona raonable, d'acord amb la naturalesa de l'afer encarregat». Es tracta, per tant, del nivell de diligència mitjà, normal o, en la terminologia tradicional, del bon pare de família.

Aquest criteri de la diligència mitjana es presenta aquí amb una flexibilitat total i depèn de les circumstàncies concretes que envolten cada relació de mandat. Per exemple:

a) La naturalesa, la magnitud, la freqüència i la previsibilitat dels riscos que comporta el compliment de les obligacions que deriven del contracte de mandat.

b) Si el mandatari és o no un professional («diligència professional corresponent»)⁸.

8. En l'àmbit de la comissió mercantil, el nivell de diligència exigible és, tret que en el contracte s'hagi

c) Si el mandat és o no retribuït. El CCCat no planteja explícitament aquesta situació, si bé es pot deduir de la presumpció d'onerositat quan el mandat és dut a terme per un professional. En qualsevol cas, sigui o no professional, és lògic que el mandatari hagi d'assumir una responsabilitat més gran si el mandat és retribuït. En aquest sentit, és encertada la crida a l'equitat del jutge que fa l'article 1726 CC quan diu que la responsabilitat del mandatari per culpa «deberá estimarse con más o menos rigor por los tribunales según que el mandato haya sido o no retribuido», precepte que s'ha d'entendre perfectament aplicable a Catalunya.

La diligència del mandatari s'estén també al rigorós deure d'informació que té envers el mandant. En concret, d'acord amb l'article 622-27.1a i b CCCat, el mandatari ha d'informar el mandant de les gestions fetes i del seu resultat, així com de qualsevol modificació de les circumstàncies, sempre que això sigui raonablement possible. L'article 622-27 CCCat es refereix al deure d'informació que el mandatari té envers el mandant durant l'exercici del mandat, ja que per «gestions fetes» s'entenen les que s'han realitzat fins al moment en què s'informa (no, per tant, fins al final del mandat). Al final del mandat, el que escau és la rendició de comptes a la qual fa referència l'article 622-31 CCCat.

La informació que ha de donar el mandatari es refereix a l'existència de negociacions, al seu progrés i a qualsevol pas o actuació tendent a concloure o facilitar el contracte projectat. Per exemple, es pot pactar expressament en el contracte de mandat que el mandatari ha d'informar cada setmana del decurs de la gestió, per si el mandant considera necessari donar noves instruccions al mandatari o variar les que ja li va donar.⁹

3.8. EL DEURE DE COOPERACIÓ DEL MANDANT

Com sabem, és essencial en el contracte de mandat que el mandant doni instruccions al mandatari. A més, com a manifestació del principi general de bona fe, l'article 622-28.1 CCCat imposa al mandant el deure de cooperar amb el mandatari per tal de facilitar l'execució del mandat. Per exemple, el mandant ha de donar al mandatari qualsevol informació que li sol·liciti, com ara l'aclariment de les instruccions que ja li va donar.

establert una altra cosa, el del professional en la matèria. En aquest sentit, l'art. 255.2 Ccom assenyala que el comissionista «hará lo que dicte la prudencia y sea más conforme al uso del comercio, cuidando del negocio como propio»; vegeu també l'art. 9.1 LCA.

9. Aquest és el principi que, en l'àmbit de la comissió mercantil, inspira l'art. 260 Ccom, segons el qual «el comisionista comunicará frecuentemente al comitente las noticias que interesen al buen éxito de la negociación»; en el mateix sentit, vegeu l'art. 9.2b LCA.

Així mateix, el mandant ha d'anticipar al mandatari els mitjans necessaris per a realitzar l'encàrrec (art. 622-28.1 CCCat). Si, pel motiu que sigui, el mandatari ha anticipat diners, el mandant els hi haurà de reembossar juntament amb els interessos legals des de la data de la bestreta (art. 622-32.1 CCCat).

També forma part del deure de cooperació el lliurament que el mandant ha de fer al mandatari del document, si existeix, en què consta el poder, així com l'obligació de formalitzar-lo en escriptura pública en els casos establerts per la llei (art. 1280.1.6 CC).

3.9. LA PLURALITAT DE MANDATARIS

L'article 622-29 CCCat permet que el mandant designi un sol mandatari o bé una pluralitat. Quan són més d'un, l'article deixa en mans de l'autonomia de la voluntat de les parts determinar quin és el règim d'actuació dels mandataris. Si no ho fan, l'article 622-29 CCCat fixa alguns criteris, si bé de manera imprecisa i incompleta. Cal, doncs, fer una interpretació extensiva del precepte que ens duu a distingir les quatre situacions que detallem a continuació:

a) Actuació totalment independent de cada mandatari: la no exclusivitat. L'article 622-29.1 CCCat assenyala que, si no s'ha pactat una altra cosa, cadascun dels mandataris pot actuar pel seu compte.

b) Els diversos mandataris actuen conjuntament, cas en el qual responen sempre solidàriament de la gestió (art. 622-29.2 CCCat). Hem d'entendre que *actuació conjunta* és sinònim d'*actuació col·lectiva*, de manera que tots els mandataris necessàriament han de participar en la gestió de l'encàrrec. Aquesta actuació a l'uníson justifica la solidaritat en la responsabilitat.

c) Els diversos mandataris actuen solidàriament, cosa que significa que cadascun d'ells pot realitzar, *per si sol*, la totalitat de l'encàrrec, i que cadascun d'ells respon per la totalitat, com a conseqüència de la solidaritat. Aquest règim no està considerat explícitament en l'article 622-29 CCCat, però resulta perfectament admissible i li són d'aplicació les regles generals en matèria d'obligacions solidàries (art. 1137-1148 CC).

d) Els diversos mandataris actuen mancomunadament, de manera que cada mandatari realitza exclusivament la part de l'encàrrec que té assignada explícitament o que es dedueix de la seva naturalesa. Aquest règim d'actuació tampoc no està considerat en l'article 622-29 CCCat, però s'ha d'admetre d'acord amb les regles generals dels articles 1137 i 1138 CC.

En qualsevol dels casos esmentats, els mandataris que han fet efectivament la gestió tenen dret a la remuneració (art. 622-29.3 CCCat, en relació amb l'article 622-24 CCCat).

3.10. LA PLURALITAT DE MANDANTS

Si la posició jurídica de mandant està integrada per una pluralitat de persones, l'article 622-30 CCCat estableix, com a criteri subsidiari a allò determinat per l'autonomia de la voluntat, el règim de la solidaritat tant en els crèdits com en els deutes. D'aquesta manera, cadascun dels mandants pot exigir pel seu compte el compliment del mandat i tots els mandants responen sempre solidàriament davant del mandatari.

L'article 622-30 CCCat sembla assenyalar com a requisits d'aquest règim que els diversos mandants conclouguin el contracte de mandat «amb un mateix mandatari» i «per a gestionar un mateix afer o afers d'interès comú». La referència a «un mateix mandatari» s'ha d'entendre en el sentit que la posició de mandatari és única, sens perjudici que estigui integrada per una pluralitat de persones que assumeixen, totes, l'obligació de dur a terme l'encàrrec.

Com reconeix el mateix article 622-30 CCCat, el règim de l'organització de la pluralitat de mandants és, en primer lloc, el que deriva de la voluntat de les parts; és per això que, amb les adaptacions oportunes, és possible aplicar als mandants sistemes d'organització similars als que hem vist en relació amb els mandataris.

4. L'EXTINCIÓ DEL MANDAT

4.1. LES CAUSES D'EXTINCIÓ DEL MANDAT

L'article 622-33.1 CCCat enumera les causes per les quals el mandat s'extingeix, que examinarem en les pàgines següents. En concret, diu:

1. El mandat s'extingeix, a més de per les causes establertes pel títol de constitució o per la llei, per:
 - a) El compliment de l'encàrrec.
 - b) La revocació per part del mandant o el desistiment del mandatari.
 - c) La mort, la declaració de mort o d'absència, la modificació judicial de la capacitat o la prodigalitat, la declaració de concurs del mandant o del mandatari.
 - d) L'extinció de la persona jurídica mandant o mandatària.

Si el mandat va ser atorgat per una pluralitat de mandants, s'extingeix quan la causa els afecta a tots, tret que hi hagi un pacte en sentit contrari o que la causa d'extinció sigui la revocació justificada, cas en el qual el mandat solament s'extingeix per al mandant que revoca (art. 622-34 CCCat).

4.1.1. Causes establertes en el títol de constitució

D'acord amb l'article 622-33.1 CCCat, el mandat s'extingeix, entre altres causes, «per les [...] establertes pel títol de constitució». D'aquestes causes, en podem destacar dues que, sens dubte, són molt freqüents: el venciment del termini i el compliment de la condició resolutòria, elements del negoci que solament poden existir si es van incloure explícitament en el títol de constitució.

4.1.2. Causes establertes per la llei

L'article 622-33.1 CCCat estableix també que el mandat s'extingeix, entre altres causes, per les «establertes [...] per la llei». De vegades, per tal de no entorpir determinades actuacions jurídiques, la llei imposa l'extinció del poder de representació que una persona havia atorgat a una altra. Si aquest poder s'inscriu en un contracte de mandat, l'extinció del poder comporta també la del mandat, ja que no s'admet, com sabem, el mandat no representatiu. Per exemple, en un procediment de nul·litat del matrimoni, de divorci o de separació legal, la sol·licitud de l'adopció de mesures provisionals «implica la revocació dels consentiments i poders que qualsevol dels cònjuges hagi atorgat a favor de l'altre» (art. 233-1.5 CCCat).

Vegeu altres casos en l'article 240-5.3 CCCat, en relació amb les relacions conviencials d'ajuda mútua. En el cas de l'article 222-2.3 CCCat, una vegada constituïda la tutela, l'extinció del poder atorgat en previsió d'una pèrdua sobrevinguda de capacitat no és automàtica, però sí que la pot demanar el tutor.

El mandat s'extingeix també per la impossibilitat de compliment de l'encàrrec projectat. El CCCat no fa una menció explícita d'aquesta causa d'extinció, però pot entendre's inclosa en la remissió a les causes establertes per la llei a què es refereix l'article 622-33.1 CCCat; més concretament, l'extinció del mandat per la impossibilitat de compliment de l'encàrrec es desprèn de l'aplicació de les regles generals en matèria d'extinció de les obligacions.

Possiblement, una bona opció seria incloure en l'article 622-33 CCCat una norma com la de l'article IV.D.-6:103.1 DCFR, segons la qual «el mandante puede terminar la relación de mandato notificando la existencia de una razón extraordinaria y seria». Resulta comprensible que el mandant pugui desvincular-se del mandat quan concorri una causa suficientment greu per a valorar, segons un criteri raonable, que la relació de mandat s'ha convertit en excessivament onerosa o incòmoda per al mandant. L'article IV.D.-6:103 DCFR, amb bon criteri, no defineix què s'ha d'entendre

per «raó extraordinària i seriosa», si bé en dona algun exemple,¹⁰ de manera que la qüestió queda en mans del sentit comú de les parts de la relació de mandat i, en darrera instància, de l'arbitri judicial. El criteri d'aquesta norma és encertat, ja que no té sentit —i segurament és inviable— acotar o encotillar conceptes que per naturalesa són indeterminats a causa de la multiplicitat de situacions a les quals es poden aplicar. En seria un exemple el cas en què l'objecte del mandat ja no té interès per al mandant, com ara si va encarregar al mandatari que li trobés un pis de lloguer a París, ja que l'empresa per la qual treballa l'anava a destinar allí, però després aquesta expectativa es va veure frustrada.

La mateixa causa d'extinció —la concurrència d'una raó extraordinària i seriosa— i els mateixos arguments són aplicables al mandatari quan es produeix un canvi substancial en la relació de mandat (art. IV.D.-6:105.1 i IV.D.-6:105.3(a) DCFR). Vegem-ne un exemple. El mandant, un polític important, encarrega al mandatari la compra d'uns terrenys. Uns dies després, un cas de frau que implica el mandant és tema de portada en tots els diaris. Com passa en aquests casos, amb independència de si les acusacions són certes o no, és evident que la reputació del mandant com a polític es veu afectada. A banda d'això, que és el fet més aparent, podem observar que també el mandatari té motius de preocupació, ja que la seva pròpia reputació es pot veure seriosament perjudicada: no és bo ser el mandatari d'una persona acusada de frau, ja que, encara que l'actuació del mandatari sigui immaculada, és possible que hi hagi sospites de complicitat, les quals, encara que siguin totalment infundades, perjudicaran enormement la seva reputació. El mandatari, per tant, tindrà un interès clar a posar fi a la relació de mandat, i l'article IV.D.-6:105(1) DCFR el legitima a fer-ho: amb independència que el mandant hagi complert perfectament les seves obligacions derivades del mandat, és evident que l'acusació de frau que pesa sobre ell es pot qualificar com una raó extraordinària i greu que ha de permetre al mandatari posar fi a la relació de mandat.

4.1.3. *El compliment de l'encàrrec*

La causa «natural» d'extinció del mandat és el compliment de l'encàrrec que el mandant va fer al mandatari (art. 622-33.1a CCCat i també art. IV.D.-7:101(a) DCFR).

En aquest cas, el mandat ja no té cap finalitat ni interès, de manera que la relació de mandat finalitza. Resulta irrellevant qui realitza efectivament la gestió que s'havia de dur a terme. Així, si el mandatari tenia l'encàrrec de vendre una finca del

10. Art. IV.D.-6:103.3 DCFR: «A los efectos de este artículo, la muerte o la incapacidad de la persona que, al tiempo de la celebración del contrato de mandato, las partes designaron para cumplir las obligaciones del mandatario derivadas del contrato de mandato, constituye una razón extraordinaria y seria».

mandant, el mandat s'extingeix tant si és el mandatari qui, en nom del mandant, celebra el contracte amb el comprador, com si és el mateix mandant qui ho fa.

4.1.4. *La revocació*

D'acord amb l'article 622-33.1*b* CCCat, el mandat també s'extingeix per la revocació per part del mandant. Aquest precepte està desenvolupat en els articles 622-35 i 622-36 CCCat. La revocació del mandat consisteix en la retirada del mandat per part del mandant, de manera que ja no produeix cap efecte.

4.1.4.1. El principi de revocabilitat del mandat per part del mandant

El mandant pot revocar el mandat en qualsevol moment, decisió que ha de notificar al mandatari; això, sens perjudici dels casos d'irrevocabilitat que estableix l'article 622-36 CCCat, als quals ens referirem més endavant.

La revocabilitat per part del mandant apareix així com un dels principis que fonamenten la relació de mandat; en el mateix sentit, vegeu l'article IV.D.-1:104 DCFR. El mandat es basa en l'actuació per compte i en interès del mandant i en la confiança que aquest té en el mandatari, de manera que resulta lògic que el mandant pugui, en qualsevol moment i sense necessitat d'una justificació específica, posar fi a una relació jurídica que ja no troba satisfactòria.

L'únic efecte de la concurrència d'una causa justa i seriosa, d'acord amb les regles generals del dret d'obligacions, és l'exoneració del pagament de la remuneració deguda al mandatari, excepte la part corresponent a l'activitat que, en relació amb l'encàrrec, aquest ja hagi realitzat.

La possibilitat de revocació del mandat té la seva justificació més evident quan el mandat té una duració indefinida, cas en el qual la revocació constitueix el mecanisme «natural» d'extinció de la relació de mandat. No obstant això, el caràcter obert de la redacció dels articles 622-33.1*b* i 622-35 CCCat permet aplicar el principi de revocabilitat a qualsevol tipus de mandat; per tant, també al conclòs per una durada determinada o per a una tasca específica.

D'acord amb l'article 622-35 CCCat, la revocació del mandant ha de ser expressa i ha de notificar-se al mandatari. És per això que el nomenament, per si sol, d'un nou mandatari no revoca el mandat anterior, de manera que coexistiran dos (o més) mandataris, als quals s'ha d'aplicar el règim de l'article 622-29 CCCat. Aquest criteri sembla preferible, ja que s'acomoda més bé a la voluntat presumpta del mandant, al de l'article 1735 CC, segons el qual el nomenament d'un nou mandatari per al mateix negoci posa fi a la relació de mandat anterior, és a dir, revoca el mandat anterior, amb l'únic requisit de la notificació al primer mandatari.

Com que la revocació és un acte unilateral del mandant, és essencial establir un règim de protecció dels tercers que, desconexedors de la revocació del mandat, hagin contractat amb el mandatari. En aquest sentit, d'acord amb l'esperit de l'article 622-35.2 CCCat, la revocació no és mai oposable als tercers de bona fe que hagin contractat amb qui creien que era el mandatari.¹¹

Un cop revocat el mandat, el mandant té interès a impedir que el mandatari pugui, en el futur, seguir actuant com a tal sota una aparença de mandat. És per això que l'article 622-35.3 CCCat permet exigir al mandatari la devolució del document on consta el mandat, si bé el mandatari pot substituir aquesta devolució per la constància de la revocació en les còpies del document.

4.1.4.2. El pacte d'irrevocabilitat

D'acord amb l'article 622-36.1 CCCat, «es pot pactar que el mandat sigui irrevocable si l'atorgament té com a finalitat la salvaguarda d'interessos legítims del mandatari o dels mandants, derivats d'una relació jurídica diferent del mandat».¹²

No queda clar quin és el veritable abast d'aquesta norma, especialment pel que fa a la referència a una «relació jurídica diferent del mandat», que es pot «incomplir» (apartat 2a del mateix art. 622-36 CCCat), sobretot si tenim en compte que, malgrat el pacte d'irrevocabilitat, el mandat sempre es pot revocar «si existeix una causa legítima» (apartat 2b art. 622-36 CCCat).

La referència al mandant no té gaire sentit perquè és evident que a ell la irrevocabilitat no li interessa per tal de tenir sempre el control últim de la gestió que s'ha de realitzar. És per això que si el mandant accepta la irrevocabilitat del mandat és perquè el mandatari l'ha convençut d'això, probablement amb alguna contraprestació.

En el cas del mandatari, la irrevocabilitat té més sentit perquè li permet assegurar-se el cobrament de la remuneració pactada. Moltes vegades aquest és l'únic interès

11. En canvi, el text literal de l'art. 622-35.2 CCCat resulta tortuós, confús i innecessari per a arribar a la mateixa conclusió que hem apuntat. L'article diu:

2. La revocació no es pot oposar a tercers de bona fe que hagin contractat amb el mandatari en els casos següents:

a) Si el mandatari no la coneixia.

b) Si, fins i tot coneixent-la, el mandat s'hagués atorgat per a contractar amb persones determinades i aquestes no tenien coneixement de la revocació.

12. La diferència de nombre entre mandatari (en singular) i mandant (en plural) resulta estranya i no sembla respondre a una finalitat determinada.

del mandatari. No obstant això, no s'exclou que el mandatari pugui tenir altres interessos legítims en el desenvolupament del mandat i, en conseqüència, en el fet que aquest no sigui lliurement revocable pel mandant.

L'article 569-5.4 CCCat ens dona un exemple perfecte de l'interès que el mandatari pot tenir en el mandat. Aquest precepte es refereix al contingut que ha de tenir l'escriptura de reconeixement del dret de retenció, escriptura que el retenidor pot exigir al propietari de la finca retinguda a fi que el dret esmentat pugui ser inscrit en el Registre de la Propietat. L'apartat *e* de l'article permet que en l'escriptura es designi una persona que representi el titular de la finca en l'atorgament de l'escriptura d'adjudicació, en el cas que la finca retinguda sigui adjudicada a una tercera persona com a conseqüència de l'execució del dret de retenció; i el precepte permet que aquesta persona —que és un mandatari— sigui el creditor mateix. Això significa que el mandatari té un interès evident en el desenvolupament i l'execució del mandat, ja que això li permetrà cobrar el crèdit que tenia contra el propietari de la finca retinguda. En conseqüència, resulta perfectament lògic que aquest mandat no pugui ser lliurement revocat pel mandant, en concordança amb l'apartat 1 de l'article 622-36 CCCat.

La irrevocabilitat del mandat té algunes excepcions, que detalla l'apartat 2 del mateix article. La primera és que, malgrat el pacte d'irrevocabilitat, el mandat es pot revocar si s'extingeix la relació jurídica que fonamenta la irrevocabilitat (art. 622-36.2a CCCat). Seguint amb l'exemple anterior, aquest és el cas quan el mandatari simplement no actua, de manera que és el mateix mandant qui acaba atorgant l'escriptura d'adjudicació i, amb això, revocant el mandat. El mateix precepte afegeix que si la irrevocabilitat es va pactar en interès del mandatari, l'extinció del mandat té lloc si aquest incompleix la relació jurídica; aquesta afirmació resulta confusa pel que fa al seu abast i és innecessària, ja que el seu contingut es pot incloure perfectament en la primera part del precepte. En segon lloc, el mandat també és revocable, malgrat el pacte d'irrevocabilitat, quan el mandant està legitimat per a posar-hi fi quan concorri una «causa legítima» (art. 622-36.2b CCCat); per exemple, quan es produeixi la mort o la incapacitació de l'expert que, per acord del mandant i el mandatari, estava encarregat d'executar les obligacions del mandatari.

La imprecisa i deficient regulació de l'article 622-36 CCCat culmina amb dos efectes de la revocació que no s'ajusten en absolut ni a la naturalesa del mandat ni a les regles generals del dret d'obligacions. El primer és que «la revocació produeix efectes si, una vegada notificada al mandatari, aquest no s'hi oposa en el termini de quinze dies» (art. 622-36.3 CCCat). Això significa que si el mandatari s'oposa a la revocació, el mandant queda necessàriament vinculat pel mandat, fet que és totalment contrari a la naturalesa mateixa d'aquest contracte, basat essencialment en la confiança que el mandant té en el mandatari. Ni aquesta norma ni la que conté l'apartat quart del mateix article 622-36 CCCat, segons la qual «la revocació del mandat que contravinguí el pacte d'irrevocabilitat és ineficaç», encaixen en les regles generals del dret

d'obligacions. En efecte, l'incompliment de l'obligació de no revocar, quan es tracti d'una obligació basada en la confiança, no pot donar lloc al compliment específic de l'obligació —que seria el manteniment del mandat—, sinó només a la indemnització pels perjudicis causats (art. 1098, 1099 i 1101 CC).

4.1.5. *El desistiment del mandatari*

L'article 622-33.1b CCCat considera el desistiment del mandatari com a causa d'extinció del mandat, i l'article 622-37.1 CCCat afegeix que n'hi ha prou amb la comunicació de la decisió que el mandatari faci al mandant; vegeu també l'article 248 Ccom, en relació amb la comissió mercantil. La possibilitat de desistir en qualsevol cas resulta lògica perquè no té sentit obligar una persona a realitzar una activitat que no desitja fer, especialment si tenim en compte que la relació de mandat es basa en la confiança mútua entre el mandant i el mandatari.

Un cop establert aquest principi, és evident que el desistiment del mandatari pot perjudicar molt el mandant, de manera que el mateix article 622-37 CCCat estableix uns criteris de moderació basats en les circumstàncies del mandat.

En primer lloc, si el mandat es va atorgar per un temps determinat o per a un afer concret i el mandatari desisteix sense una causa justificada, ha d'indemnitzar el mandant pels danys i perjudicis que el desistiment li causi (apartat 2n del precepte). Una causa que justifica el desistiment és, per exemple, la malaltia del mandatari que li impedeix poder complir l'encàrrec amb plena eficàcia.

En canvi, si el mandat es va atorgar per un temps indeterminat, el mandatari no ha d'indemnitzar el mandant pels danys i perjudicis que el desistiment li hagi causat (apartat 3r del mateix art. 622-37 CCCat). Sí que haurà d'indemnitzar-lo si comunica la seva decisió de desistir sense donar un marge de temps suficient o prudencial al mandant per tal que pugui fer la gestió ell mateix o perquè pugui contractar un nou mandatari; això, tret que el mandatari acrediti una causa que justifiqui la precipitació de la seva notificació. Aquest és el sentit que, en concordança amb els materials prelegislatius i el dret comparat, cal donar a la segona part de l'esmentat art. 622-37.3 CCCat, la redacció del qual presenta seriosos dubtes d'intel·ligibilitat («llevat que la comunicació de desistir-ne sobrepassi un temps prudencial o que no acrediti l'existència de causa legítima»).

4.1.6. *Causes relacionades amb la capacitat i el poder de disposició del mandant i del mandatari*

L'article 622-33.1c CCCat enumera una sèrie de causes d'extinció del mandat que tenen com a denominador comú la capacitat i el poder de disposició del mandant

i del mandatari; en concret, es refereix a «la mort, la declaració de mort o d'absència, la modificació judicial de la capacitat o la prodigalitat, la declaració de concurs del mandant o del mandatari».

La relació de mandat es basa en la confiança que el mandatari inspira en el mandant. No és que es tracti necessàriament d'una relació personalíssima, en el sentit que només una determinada persona, i ningú més, té les habilitats, els coneixements i la capacitat necessàries per a dur a terme la tasca encomanada pel mandant, però sí que és una relació en la qual la confiança en la persona del mandatari té un paper essencial. Això justifica que la mort o la declaració de mort del mandatari extingeixi automàticament la relació de mandat (art. IV.D.-7:103.1 DCFR), cosa que equival a dir que el mandat no vincula els hereus del mandatari (art. 1257.1 CC). Lògicament, els crèdits que el mandatari tenia contra el mandant —per exemple, per les despeses ocasionades i per la remuneració— no s'extingeixen per la mort del mandatari, sinó que s'integren en la seva herència i segueixen sent plenament exigibles.

Que els hereus del mandatari no estiguin vinculats pel contracte de mandat no significa que se'n puguin desentendre absolutament, ja que això podria ocasionar perjudicis irreparables al mandant. En aquest sentit, l'article 1739 CC, que hom pot considerar aplicable supletòriament a Catalunya, atès que no contradiu els principis generals del dret civil català, estableix que «en el caso de morir el mandatario, deberán sus herederos ponerlo en conocimiento del mandante y proveer entretanto a lo que las circunstancias exijan en interés de éste». En aquest precepte, el terme *herederos* no s'ha d'entendre en el sentit estricte de les persones que, cridades a una herència, ja l'han acceptada, sinó en el sentit més genèric o vulgar de les persones que, simplement, estan cridades a l'herència, tot i que encara no hagin exercit la seva delació acceptant-la. Aquest és, sens dubte, el sentit de l'article 1739 CC, ja que entre la mort del mandatari i l'acceptació de l'herència per part dels cridats poden passar mesos o fins i tot anys, de manera que si circumscrivíssim el deure que l'article 1739 CC imposa als «herederos» a les persones que ho són en sentit estricte, perquè ja han acceptat l'herència, els interessos del mandant quedarien absolutament desprotegits. Per exemple, el fill del mandatari —que normalment té la delació testada i sempre la intestada— ha de «proveer a lo que las circunstancias exijan en interés del mandante», fins i tot abans d'haver acceptat l'herència.

El que acabem d'exposar és el que es desprèn directament del text literal de l'article 622-33.1c CCCat. No obstant això, entenem que l'extinció del mandat com a conseqüència de la mort del mandatari no exclou que en el mateix contracte de mandat es puguin haver previst mecanismes adients que permetin la continuïtat de l'encàrrec, que serà dut a terme per un altre o per altres mandatari directament i sense necessitat d'extingir el mandat —amb la rendició de comptes corresponent— i constituir-ne un de nou. En un cas com aquest, la finalització automàtica de la relació de mandat pot no interessar a cap de les parts, de manera que poden haver convingut explícitament la seva continuïtat. En definitiva, entenem que la formulació del precepte esmentat no s'ha d'entendre com a imperativa.

En aquesta mateixa línia argumental, també la mort del mandant justifica l'extinció del mandat. Aquesta és la norma que deriva del text literal de l'article 622-33.1c CCCat. No obstant això, entenem que la rotunditat d'aquest sentit literal requereix que l'article sigui interpretat de manera flexible i d'acord amb la seva finalitat. Per a fer-ho, els models que cal seguir no falten.

En aquest sentit, l'article IV.D.-7:102 DCFR segueix el criteri oposat, atès que assenyala que la mort del mandant no extingeix automàticament la relació de mandat, però legitima tant els hereus del mandant com el mandatari per a demanar la seva terminació.¹³ Dos arguments justifiquen que la mort del mandant no extingeixi automàticament la relació de mandat: en primer lloc, l'argument *objectiu* de la seguretat del tràfic jurídic, per tal d'evitar qualsevol dubte sobre la validesa i l'eficàcia dels actes que el mandatari realitzi en compliment del mandat, i la vinculació dels tercers; el segon argument és de tipus *subjectiu* i és que els successors del mandant tindran el mateix interès en l'objecte del mandat que el que en el seu dia va tenir el mateix mandant, per la qual cosa hom pot presumir que voldran mantenir la relació de mandat. Ara bé, el DCFR considera que la mort del mandant pot haver alterat de manera important tot o part del laberint d'interessos que hi ha en joc en la relació jurídica de mandat, de manera que legitima tant els successors del mandant com el mandatari per a extingir-la per mitjà d'una simple notificació. Per exemple, el mandatari pot estar interessat a posar fi al mandat perquè considera que els successors del mandant són incapaços de posar-se d'acord, cosa que dificultarà la fluïdesa i la comoditat de l'actuació del mandatari.

Un criteri intermedi és el que segueix el CC, en el qual, si bé el mandat s'acaba per la mort del mandant (art. 1732.1.3 CC), el mandatari ha d'acabar el negoci que ja estigui començat en morir aquell, si en cas de no fer-ho resultessin perjudicats els interessos dels seus successors (art. 1718.2 CC). D'altra banda, malgrat que la relació de mandat s'hagi extingit per la mort del mandant, l'article 1738 CC assenyala que allò fet pel mandatari ignorant la mort del mandant és vàlid i produeix tots els seus efectes respecte als tercers que hagin contractat amb ell de bona fe. Lògicament, encara que aquest precepte no ho indica, hom pot entendre que l'actuació del mandatari també vincula plenament els successors del mandant.

L'absència, la prodigalitat i la declaració de concurs del mandant o del mandatari també extingeixen la relació de mandat. En el cas del mandant, això ho justifica la pèrdua de poder de disposició que, en major o menor mesura, tals situacions comporten, de manera que el pròdig i el concursat no poden demanar a una altra persona que actuï en nom seu per a realitzar actes que ells mateixos no poden dur a terme amb eficàcia jurídica. Si qui és declarat pròdig o concursat és el mandatari, l'extinció del mandat es justifica amb la pèrdua de confiança, ja que resulta inacceptable que una persona que

13. Aquest és també el criteri que regeix en el contracte de comissió mercantil.

veu afectada la gestió dels seus propis béns estigui legitimada per a gestionar interessos aliens.

Finalment, l'article 622-33.1c CCCat també considera com a causa d'extinció del mandat la modificació judicial de la capacitat del mandant o del mandatari. Com a principi, el criteri que segueix aquest precepte és correcte, però entenc que el jutge, en la sentència per la qual es determina la modificació de la capacitat del mandant o del mandatari, pot optar pel manteniment de la relació de mandat si ho considera preferible per als interessos de la persona la capacitat de la qual es modifica. Això es justifica també amb l'argument que dona el segon apartat del mateix article 622-33 CCCat, que, en cas de modificació judicial de la capacitat del mandant, dona un ampli marge d'autonomia de la voluntat a les parts; en concret, aquest precepte estableix que «en cas de modificació judicial de la capacitat del mandant, el contracte no s'extingeix si se n'ha establert la continuïtat o s'ha conclòs per al cas de modificació judicial de la capacitat apreciada d'acord amb el que ha determinat el mandant». En aquest sentit, vegeu també l'article 222-2 CCCat.

4.1.7. *L'extinció de la persona jurídica*

L'extinció de la persona jurídica, tant si és la mandant com la mandatària, produeix l'extinció del mandat (art. 622-33.1d CCCat). Com a principi, el criteri és correcte, ja que l'entitat extingida ja no té personalitat jurídica ni capacitat (art. 311-2 i 311-3 CCCat), de manera que no pot ser part contractual. No obstant això, l'esmentat article 622-33.1d CCCat s'ha d'interpretar amb flexibilitat en els casos en què l'extinció de la persona jurídica té lloc com a conseqüència d'un procés de fusió, absorció, escissió o transformació (art. 314-1 a 314-4 CCCat), ja que encara que la persona jurídica s'extingeixi, la seva entitat perviu en la nova persona resultant de l'operació. Entenem que els acords que articulen aquestes operacions poden preveure la continuïtat de la posició jurídica de mandant o mandatari en la nova persona jurídica resultant de l'operació; això es justifica perfectament amb els mateixos arguments que hem vist en el cas de la persona física (vegeu l'apartat anterior). Els contractes de comissió mercantil i d'agència també ens donen arguments en el mateix sentit. En efecte, si bé la mort del comissionista produeix l'extinció del contracte (art. 280 Ccom: «[...] se rescindirá el contrato»), la mort del comitent no produeix l'extinció del mandat mercantil, però els seus successors o representants poden posar-hi fi revocant-lo (art. 280 i 290 Ccom). El mateix passa en el cas del contracte d'agència, que no s'extingeix per la mort de l'empresari, si bé els seus successors en l'empresa el poden denunciar (art. 27 LCA).

4.2. EFECTES DEL MANDAT UN COP EXTINGIT

L'extinció del mandat posa fi a la relació contractual, de manera que, com a principi, el mandatari ja no pot gestionar els afers del mandant ni pot vincular-lo jurídicament amb tercers (art. 622-21 CCCat, *a contrario sensu*). Tot i que el mandat s'hagi extingit i, amb ell, el poder de representació que ostentava el mandatari, moltes vegades l'extinció pot afectar gestions de llarga duració que encara no s'han completat. És per això que l'article 622-38 CCCat estableix una «pròrroga de la legitimació» del mandatari, en benefici del mandant, quan l'extinció del mandat s'ha produït precisament per una causa que afecta el mandant. En aquest cas, el mandatari ha de continuar l'execució ja iniciada de l'encàrrec si la interrupció immediata de l'activitat comporta un risc per als interessos del mandatari o d'un tercer, o si el mandat es va establir amb caràcter irrevocable (art. 622-38.1 CCCat). En el cas que el contracte de mandat s'extingeixi per una causa que afecta el mandatari, els seus hereus o representants ho han de notificar al mandant i han de prendre les mesures pertinents d'acord amb les circumstàncies i en interès del mandant (art. 622-38.2 CCCat).

Si bé el mandat finalitza des que concorre una causa d'extinció, és possible que ni el mandatari ni els tercers amb qui aquest contracta no coneguin encara aquesta circumstància. Això justifica el deure que tant el mandant com el mandatari, els seus hereus o els seus representants legals, tenen de comunicar l'extinció del contracte a l'altra part (art. 622-39.1 CCCat). Si el mandat s'ha extingit per una causa relativa al mandant, els actes que el mandatari faci abans de conèixer l'extinció del contracte són eficaces respecte al mandant i els seus hereus (art. 622-39.2 CCCat). En qualsevol cas, si els tercers de bona fe amb qui el mandatari va contractar no coneixien l'extinció del contracte, aquest fet no els afecta, amb independència de les accions del mandant contra el mandatari (art. 622-39.3 CCCat).

5. LA RENDICIÓ DE COMPTES

Extingit el mandat, el mandatari —o els seus hereus— ha de comunicar sense dilació la finalització de l'encàrrec i ha de retre comptes al mandant (art. 622-31.1 CCCat). Estudiarem ambdues qüestions a continuació.

5.1. EL DEURE D'INFORMACIÓ DE LA REALITZACIÓ DE LA TASCA ENCOMANADA

L'article 622-31.1 CCCat imposa al mandatari el deure d'informar el mandant que la tasca encomanada ha estat completada. El precepte hauria d'haver fet també referència al cas en què el mandatari constata que la realització de l'encàrrec és impossible o d'una dificultat tan gran que desaconsella totalment continuar la relació de mandat.

Aquesta informació al mandant s'ha de fer «sense dilació». Normalment, el mandatari és diligent a l'hora d'informar, ja que això redunda en el seu propi interès, atès que solament quan el mandant hagi pogut constatar el compliment, podrà el mandatari exigir la retribució pactada. No obstant això, aquesta norma està pensada en benefici del mandant, ja que li permet exigir al mandatari la indemnització pels perjudicis que un retard injustificat li pugui haver causat. Pensem, per exemple, en el cas en què el mandatari no té l'exclusiva per a la realització de l'encàrrec. Un retard injustificat en la notificació del compliment pot donar lloc a situacions de doble contractació, amb els perjudicis i les responsabilitats que se'n puguin derivar; per exemple, la doble venda d'una finca, realitzada tant pel mandatari com pel mandant (art. 1473 CC).

5.2. LA RENDICIÓ DE COMPTES I LA LIQUIDACIÓ DEL MANDAT

Una vegada el mandatari ha informat el mandant del compliment de l'encàrrec que comportava el mandat, ha de retre-li comptes. Aquesta obligació pot ser dispensada, si bé tal dispensa és ineficaç si el mandatari ha actuat de mala fe (art. 622-31.2 CCCat).

La rendició de comptes té dos àmbits clarament diferenciats:

a) Un aspecte material o de fons, referent a la manera en què han estat complertes les obligacions del mandat. Lògicament, el mandatari ha de detallar com ha realitzat l'encàrrec, si s'han assolit els objectius previstos, si és aconsellable fer altres actuacions, i altres qüestions semblants.

b) La liquidació econòmica del mandat. En aquest sentit, el mandatari ha de detallar en què ha gastat els diners que el mandant li va entregar com a provisió de fons, quines quantitats ha ingressat com a conseqüència del mandat, si existeixen conceptes encara pendents de cobrar o de pagar i, en definitiva, tota la informació econòmica referent al mandat. Així mateix, el mandatari ha de restituir el romanent d'aquestes quantitats i ha d'entregar al mandant tot allò obtingut com a conseqüència de l'execució del mandat (art. 622-31.3 CCCat). Aquestes quantitats meriten interessos legals des del dia en què han de ser restituïdes (art. 622-31.4 CCCat).

Per la seva banda, el mandant ha de reembossar al mandatari les quantitats que ha anticipat per a l'execució del mandat, amb els interessos legals a comptar de la data de la bestreta (art. 622-32.1 CCCat). Això significa que el crèdit *neix* des que es produeix el supòsit de fet, que és la despesa que el mandatari ha abonat en compliment de les seves obligacions com a tal; ara bé, aquest crèdit, ja existent, solament és *exigible* al mandant des que el mandatari ha rendit comptes o ha notificat l'existència del crèdit al mandant. Així mateix, el mandant ha d'indemnitzar el mandatari pels danys i perjudicis derivats de l'execució del mandat, tret que li siguin imputables (art. 622-32.2 CCCat). En l'àmbit de la comissió mercantil, vegeu l'article 263 Ccom.

La rendició de comptes i la liquidació del mandat inclouen també el pagament de la remuneració al mandatari, si així es va pactar (art. 622-24 CCCat). En aquest cas, pot ser necessari articular l'existència de la remuneració amb el reembossament de les despeses, ja que es pot haver pactat que aquestes estiguin incloses en aquella.

Sovint el crèdit del mandatari per les despeses ocasionades pel mandat és diferent i independent de la remuneració, perquè el mandat és gratuït —per tant, no hi ha retribució— o bé perquè el mandant i el mandatari han acordat la separació absoluta de les obligacions de retribució i de reembossament de les despeses.

No obstant això, també es pot pactar que la remuneració inclogui el pagament de les despeses que pugui tenir el mandatari. Si no hi ha pacte sobre aquesta matèria, sembla preferible entendre que la remuneració no inclou les despeses fetes pel mandatari.¹⁴ Hi ha dos motius per a incloure les despeses en la remuneració: el primer és la simplificació de la gestió del mandat i de la rendició de comptes, sobretot si tenim en compte que el mandatari pot incórrer en despeses de difícil justificació o quantificació (per exemple, quines despeses pot cobrar el mandatari que va personalment a una delegació d'Hisenda a realitzar una gestió per al mandant, però que aprofita per a fer-ne una altra en interès estrictament seu?); el segon motiu és la recerca de la màxima eficiència en la gestió del mandatari, ja que aquest tindrà interès a fer bé la seva tasca, però amb les mínimes despeses possibles, per tal d'incrementar al màxim el seu benefici.

Lògicament, hom pot entendre que si el mandatari ha de fer despeses imprevistes, però perfectament justificades per al compliment del seu encàrrec, i que resulten superiors a la remuneració que rep en concepte de mandatari, podrà reclamar-les al mandant. Per exemple, si la remuneració pactada, en la qual s'inclouen les despeses, és de 500 euros i posteriorment el mandatari realitza despeses, perfectament justificades, per un valor de 700 euros, podrà reclamar al mandant la diferència de 200 euros, ja que resultaria totalment injustificat que si el mandatari ha actuat correctament, hagués d'assumir pèrdues.¹⁵

14. En canvi, l'art. IV.D.-2:103.1 DCFR presumeix el contrari: «Cuando el mandatario tiene derecho a una remuneración, se presume que ésta incluye el reembolso de los gastos contraídos por el mandatario en el cumplimiento de las obligaciones derivadas del contrato de mandato».

15. Els art. 277 i 278 Ccom tracten els temes de la remuneració del mandatari i les despeses reembossables de manera separada, sense establir una relació entre ambdós conceptes. En canvi, en l'àmbit del contracte d'agència es presumeix que la remuneració pactada inclou totes les despeses en què incorri l'agent; en aquest sentit, l'art. 18 LCA estableix que «salvo pacto en contrario, el agente no tendrá derecho al reembolso de los gastos que le hubiera originado el ejercicio de su actividad profesional».

BIBLIOGRAFIA

- AMUNÁTEGUI RODRÍGUEZ, Cristina de. *Incapacitación y mandato*. Las Rozas: La Ley, 2008.
- ARCOS VIEIRA, M. Luisa. *El mandato de crédito*. Pamplona: Aranzadi, 2006.
- ARROYO AMAYUELAS, Esther. «Del mandato “ordinario” al mandato “de protección”». *Revista Jurídica del Notariado*, núm. 49 (2004), p. 9-61.
- BADENAS CARPIO, Juan Manuel. *Apoderamiento y representación voluntaria*. Pamplona: Aranzadi, 1988.
- BUSTO LAGO, José Manuel. «Contrato de mandato». A: BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO, Rodrigo (dir.). *Tratado de contratos*. Tom. III. València: Tirant lo Blanch, 2009, p. 3011-3038.
- CANO MARTÍNEZ DE VELASCO, José Ignacio. *El poder irrevocable*. Barcelona: José María Bosch Editor, 1998.
- DIÉGUEZ OLIVA, Rocío. *Eficacia real y obligacional de la representación indirecta*. València: Tirant lo Blanch, 2006.
- DÍEZ-PICAZO, Luis. *La representación en el derecho privado*. Madrid: Civitas, 1992.
- FERNÁNDEZ GREGORACI, Beatriz. *La representación indirecta*. Cizur Menor (Navarra): Thomson-Civitas, 2006.
- HERNÁNDEZ MORENO, Alfonso. «Mandato, poder y representación: una nueva lectura del art. 1.716 del Código civil». *Revista Jurídica de Cataluña*, vol. 79, núm. 2 (1980), p. 374-445.
- GLAMSDORFF, François. *Mandat et fiducie*. Brussel·les: Bruylant, 2013.
- MALAURIE, Philippe; AYNÈS, Laurent; GAUTIER, Pierre-Yves. *Les contrats spéciaux*. París: Defrénois, 2012.
- POVOCOCI, Adrian. *La couleur du mandat*. Montréal: Thémis, 1995.
- POZO CARRASCOSA, Pedro del. «Comentario a la regulación del mandato en el Marco Común de Referencia (artículos IV.D.-1:101 a IV.D.-7:103 rsaDCFR)». A: VAQUER ALOY, Antoni; BOSCH CAPDEVILA, Esteve; SÁNCHEZ GONZÁLEZ, María Paz (coord.). *Derecho europeo de contratos. Libros III y IV del Marco Común de Referencia*. Tom II. Barcelona: Atelier, 2012, p. 1381-1464.